

Národní identita jako korektiv absolutní přednosti evropského práva

Ve své diplomové práci se autorka věnovala institutu přednosti práva EU z pohledu doktríny o tzv. národní identitě členských států. Jedná se o problém výkladu primárního práva ve světle judikatury Soudního dvora EU a národních (ústavních) soudů. Zpracování tématu vyžaduje dobrou orientaci nejen v základech práva EU, ale také v teoretických souvislostech různých koncepcí ústavního řádu EU, resp. „víceúrovňového vládnutí“ (multi-level governance).

Formální aspekty

Práce obsahuje 56 stran čistého textu. Práce je vybavena přiměřeně rozsáhlým seznamem použité literatury převážně v anglickém a částečně v českém jazyce. Výběr literatury vcelku odpovídá hlavnímu zaměření studie a umožňuje kritickou reflexi dané problematiky. Práce se sekundární literaturou a s poznámkami pod čarou odpovídá úrovni diplomové práce. Autorka věnovala formálním náležitostem patřičnou pozornost.

Připojen byl seznam použitých zkratk, který sice ulehčuje orientaci v textu, ale nezahrnuje všechny použité zkratky. Práce je čtivá a psaná odborným jazykem. Verzi práce, která byla odevzdána do soutěže SVOČ a kterou jsem posuzoval v květnu 2014, jsem kritizoval z hlediska používání některých neoborných výrazů. Některé takové výrazy a žurnalismy sice zůstaly i ve finální verzi práce (např. „trumfnout“ a „eso v rukávě“), ale v celkem únosné míře.

Z formálního hlediska diplomová práce splňuje kritéria kladená na tento druh vědecké studie.

Obsah

Kromě úvodu a závěru členila autorka svoji práci na tři hlavní kapitoly. Autorka v úvodu své práce vymezila předmět studie a hlavní cíle práce. V centru zájmu autorky stojí výklad čl. 4 odst. 2 SEU, přičemž autorka již v úvodu do práce nastiňuje potenciální konflikty mezi SDEU a národními ústavními soudy při výkladu pojmu národní identity.

Zvolená systematika je přehledná a odpovídá stanoveným cílům. Výhoda práce spočívá v tom, že autorka přistoupila ke komplexní problematice na základě přesně zformulovaných otázek. Po stručném pojednání o principu přednosti práva EU následují části

o obecném významu čl. 4 SEU a komparatistika, která vystihuje relevantní judikaturu k čl. 4 SEU v podání německého a českého ústavního soudu a SDEU.

Při hodnocení verze, která sloužila autorce pro účely SVOČ jsem dospěl k následujícím závěrům: „*Autorka prokázala cit pro složitou teoretickou problematiku a odborným způsobem zformulovala své argumenty pomocí výkladu primárního práva EU, judikatury SDEU a národních soudů a odborné literatury. Vhodným způsobem syntetizovala získané poznatky do přehledných závěrů. Za určitou slabinu práce považuji skutečnost, že ačkoli autorka právem upozorňuje na nutnost vymezit pojem národní identity vůči suverenitě a ústavním principům členských států, je hlavním tématem (druhé) srovnávací části problematika přenesení pravomocí v kontextu suverenity členských států. Zde by bylo na místě poukázat na případnou přidanou hodnotu pojmu národní identity v praxi ústavních soudů.*“ Podobně pozitivně lze hodnotit také předloženou diplomovou práci

V druhé kapitole vymezuje autorka pojem národní identity pomocí odkazů na praxi SDEU a jeho GA a na diskuse v odborné literatuře. Autorka se zde pozastavila zejména nad vztahem mezi úpravou rozdělení pravomocí EU a členských států a koncepcí národní identity. Autorka se domnívá, že na rozdíl od principu subsidiarity, který se neaplikuje ve vztahu k výlučným pravomocem EU, musí být národní identita brána v potaz také při aplikaci těchto výlučných pravomocí. Autorka měla blíže specifikovat, jak může národní identita – teoreticky – ovlivnit tvorbu práva v oblastech výlučných pravomocí. Autorka dále správně poznamenala, že se princip subsidiarity a koncepce národní identity liší ve svém obsahu a ve svém účelu. Nesouhlasím však s tezí, že princip subsidiarity je třeba uchopit z hlediska „efektivit“ konkrétních opatření. Klíčovým kritériem aplikace principu subsidiarity je především „uspokojivost“ národního řešení a nikoli otázka, „na jaké úrovni lze opatření dosáhnout efektivněji“. Bylo by možné zkoumat, nakolik je požadavek „uspokojivosti“ třeba vykládat ve světle národních specifik. Může se určitá národní legislativa ve světle jedné „národní identity“ jevit jako uspokojivá a ve světle jiné nikoli?

Dobře zvoleny byly případy Schmidberger a Omega, které ukazují určitou zdrženlivost SDEU při výkladu základních lidských práv zajištěných jak právem EU, tak i národními ústavami. Nové otázky však vyvolal rozsudek SDEU ve věci Akerberg Fransson (C-617/10), jelikož zde dospěl SDEU k velmi problematickému závěru. Bod 29 rozsudek zní: „*Má-li však vnitrostátní soud přezkoumat soulad vnitrostátního ustanovení nebo opatření, které v situaci, kdy postup členských států není zcela určen unijním právem, uplatňuje toto právo ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny, se základními právy, mohou vnitrostátní orgány a soudy uplatnit vnitrostátní standardy ochrany základních práv, neohrozí-li toto uplatnění úroveň ochrany*

stanovenou Listinou, jak ji vykládá Soudní dvůr, ani přednost, jednotu a účinnost unijního práva (...)“. Lze tento výrok SDEU chápat jako ohrožení národní identity v oblasti výkladu základních lidských práv? V případě Omega SDEU ještě připustil, že omezující opatření nařízené orgány jednoho členského státu (v zájmu lidských práv) nemusí nutně odpovídat pojetí sdílenému všemi členskými státy, pokud jde o způsob ochrany dotčeného základního práva nebo legitimního zájmu. Kde bude prostor pro národní identitu ve světle „přednosti, jednoty a účinnosti unijního práva“, na kterou odkazuje SDEU v případě Fransson?

Celkové hodnocení

Diplomantka předložila velmi kvalitní studii, která jak z formálního hlediska, tak i obsahově splňuje kritéria kladená na diplomovou práci na Právnické fakultě UK. Prokázala angažovaný vědecký přístup ke složitému tématu, který na řadě míst překračuje parametry běžných diplomových prací na PFUK. Cíle práce považuji za splněné.

Práci doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou „výborně“. V rámci ústní obhajoby by se mohla diplomantka vyjádřit k otázkám obsaženým v tomto posudku.

V Praze dne 7. září 2014

Doc. Dr.iur. Harald Scheu, Ph.D.